

1.4. Формування ключових компетентностей майбутніх педагогів закладів позашкільної освіти – керівників гуртків фізкультурно-спортивного напрямку

Постановка проблеми. Заклади позашкільної освіти, незалежно від специфіки, орієнтації на певну групу споживачів освітніх послуг, передбачає стратегію сталого ефективного розвитку, який визначається його репутацією. Репутація цих закладів залежить від багатьох чинників, найважливішим із яких є чинник високого професіоналізму його співробітників. Оскільки споживач сфери позашкільної освіти орієнтований не лише на якісне навчання, а й на комфортну атмосферу, першочергового значення набуває питання забезпечення закладів позашкільної освіти висококваліфікованими фахівцями. Від компетентностей працівників означених сфер прямо залежить задоволення споживачів освітніх послуг, а отже, цей заклад позашкільної освіти матиме стабільну репутацію і позитивний імідж.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, присвячених розв'язанню проблем розвитку ключових компетентностей фахівців і підготовки майбутніх педагогів закладів позашкільної освіти – керівників гуртків фізкультурно-спортивного напрямку, показав їхню популярність у вітчизняних дослідженнях (А. Бойко [27], Л. Бондар [27], В. Вербицький [27], А. Корнієнко [27], Л. Королюк [3, с. 360–366], Т. Кречотіна [27], О. Липецький [27], О. Литовченко [27], О. Любич [27], В. Маринич [27], В. Мачуський [27], Н. Перепелиця [27], О. Просіна [27], Г. Пустовіт [27], Н. Сидоренко [27], В. Стрельников [17–26; 31; 32; 34], Л. Тихенко [27] та ін.). Водночас, проведений у наших працях, присвячених формуванню ключових компетентностей особистості сучасного фахівця, у т. ч. майбутнього педагога закладу позашкільної освіти, керівника гуртка фізкультурно-спортивного напрямку [1; 3–14; 29–34 та ін.] аналіз актуальних досліджень, показав необхідність подальшого вироблення узагальнених знань з проблеми розвитку ключових компетентностей педагогів закладів позашкільної освіти – керівників гуртків фізкультурно-спортивного напрямку.

Аналіз практики вищої і позашкільної освіти України вказує на важливість швидшого забезпечення суспільного запиту на педагогів закладів позашкільної освіти – керівників гуртків фізкультурно-спортивного напрямку з усіх освітньо-кваліфікаційних рівнів. Однак, на жаль, якість підготовки педагогів закладів позашкільної освіти – керівників гуртків фізкультурно-спортивного напрямку бажає бути кращою. Закладам вищої освіти слід переосмислити наявні підходи до професійної підготовки означених фахівців, беручи до уваги потреби сучасних закладів позашкільної освіти та зростання вимог до цих фахівців. Інновації у діяльності педагогів закладів позашкільної освіти – керівників гуртків фізкультурно-спортивного напрямку, на жаль, недостатньо досліджуються науковцями, не досить повно відображені у методичних розробках з розвитку компетентностей фахівців, мало знаходять відображення у підручниках і посібниках з позашкільної освіти і роботи гуртків фізкультурно-спортивного напрямку.

Тому *метою* є визначення ключових компетентностей педагогів закладів позашкільної освіти – керівників гуртків фізкультурно-спортивного напрямку, вимог до цих особистостей, які мають складати основу змісту підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти.

З огляду на вищезазначене, *завданнями* дослідження було: 1) дослідити зміст ключових компетентностей педагогів закладів позашкільної освіти – керівників гуртків фізкультурно-спортивного напрямку; 2) сформулювати вимоги до особистості цих фахівців; 3) визначити перспективні шляхи розвитку ключових компетентностей у педагогів закладів позашкільної освіти – керівників гуртків фізкультурно-спортивного напрямку.

Розпочинаючи **виклад основного матеріалу** дослідження, зазначимо, що ключові компетентності розглядаємо як такі, що необхідні людині для підвищення особистого потенціалу і розвитку, розширення можливостей працевлаштування, соціальної інтеграції та активного громадянства. Такі компетентності розвиваються в процесі навчання протягом усього життя, починаючи з раннього дитинства шляхом формального, неформального та

інформального навчання (Освіта на основі життєвих навичок [15]). Усі ключові компетентності вважаються однаково важливими: кожна з них сприяє успішному життю в суспільстві. Компетентності можуть застосовуватися у багатьох контекстах і в різних комбінаціях. Вони переплітаються та поєднуються: розвиваючи компетентності, важливі для однієї життєвої сфери, ми одночасно розвиваємо й пріоритетні для іншої [15].

Вирішуючи перше завдання нашого дослідження, ми спираємося на рішення Європейського парламенту і Ради Європейського Союзу, які 17 січня 2018 року схвалили Рамкову програму оновлених ключових компетентностей для навчання протягом життя. Відтепер список ключових компетентностей виглядає так: 1) грамотність (Literacy competence); 2) мовна компетентність (Languages competence); 3) математична компетентність та компетентність у науках, технологіях та інженерії (Mathematical competence and competence in science, technology and engineering); 4) цифрова компетентність (Digital competence); 5) особиста, соціальна та навчальна компетентність (Personal, social and learning competence); 6) громадянська компетентність (Civic competence); 7) підприємницька компетентність (Entrepreneurship competence); 8) компетентність культурної обізнаності та самовираження (Cultural awareness and expression competence).

Щодо підготовки фахівців у гуманітарній сфері, зокрема, педагогів закладів позашкільної освіти – керівників гуртків фізкультурно-спортивного напрямку, найбільш актуальними з них є 5, 6 і 8 компетентності. Коротко охарактеризуємо їхню суть і значення для професійного розвитку означених фахівців [15].

П'ята ключова компетентність – «особиста, соціальна та навчальна компетентність» є здатністю усвідомлювати внутрішні стани, ефективно управляти часом та інформацією, конструктивно працювати з іншими людьми, залишатися стійкими і керувати власним навчанням та кар'єрою. Включає здатність справлятися з невизначеністю та складністю, учитися вчитися,

підтримувати фізичне та емоційне благополуччя, співпереживати і конструктивно вирішувати конфлікти.

Основні знання, вміння, навички та ставлення, пов'язані з цією компетенцією: 1) знання компонентів здоров'я розуму, тіла і способу життя; 2) вміння бути стійкими і здатними впоратися з невизначеністю та стресом; 3) особистісні навички включають здатність виявляти свої можливості, концентруватися, справлятися зі складністю, критично аналізувати ситуації та приймати рішення; 4) для успішних міжособистісних відносин та соціальної участі важливо розуміти кодекси поведінки та правила комунікації, прийнятні в різних суспільствах та середовищах; соціально важливим є вміння конструктивно спілкуватися в різних середовищах, співпрацювати в командах та вести переговори. Воно передбачає толерантність, висловлення своєї та розуміння точок зору інших людей, а також здатність формувати і підтримувати упевненість і співчуття.

Навчальна компетентність включає: знання стилів сприйняття і стратегій навчання, своїх здатностей і потреб розвитку; важливо знати різноманітні способи розвитку своїх здатностей через доступні засоби освіти, які підтримують базове навчання, професійну підготовку та можливості кар'єрного зростання. Навчальна компетентність передбачає: здатність навчатися та працювати і спільно, і автономно, організувати та наполегливо здійснювати навчання, оцінювати прогрес і результати навчання. Важливим є вміння шукати підтримки, коли це доречно, ефективно керувати кар'єрою та соціальними взаємодіями.

Особиста, соціальна і навчальна компетентність базується на позитивному ставленні до особистого, соціального та фізичного благополуччя та навчання протягом усього життя. Вона включає позитивне ставлення до співпраці, повагу до інших, наполегливість та цілісність, готовність до подолання упереджень та пошуку компромісів.

Важливими є вміння визначати і ставити цілі, мотивувати себе, розвивати стійкість та впевненість, продовжувати навчатися протягом усього життя,

аналізувати і вирішувати проблеми. Це підтримує і процес навчання, і здатність індивідуума долати перешкоди [15].

Шоста ключова компетентність – «громадянська компетентність» є здатністю діяти як відповідальні громадяни і повною мірою брати участь у соціальному житті.

Основні знання, вміння, навички та ставлення, пов'язані з громадянською компетентністю: 1) розуміння базових ідей, пов'язаних з індивідуумами, групами, організаціями, суспільством, економікою та культурою; включає усвідомлення цілей, цінностей та політики соціальних і політичних рухів, а також сталого розвитку, зокрема кліматичних та демографічних змін на глобальному рівні та їхніх основних причин; важливим є також усвідомлення різноманітності та культурної самобутності різних суспільств і народів; 2) здатність ефективно взаємодіяти з іншими людьми в суспільних інтересах, зокрема щодо сталого розвитку суспільства; навички критичного мислення і конструктивної участі у діяльності громади та у прийнятті рішень на всіх рівнях – від місцевого і національного до європейського та міжнародного; 3) основою відповідального та конструктивного ставлення до громадянської компетентності є повага до прав людини; передбачає також бажання брати участь у демократичному ухваленні рішень на всіх рівнях, підтримання соціальної та культурної різноманітності, гендерної рівності, соціальної згуртованості, готовності поважати приватність інших людей та брати на себе відповідальність за навколишнє середовище; 4) інтерес до політичних та соціально-економічних подій та міжкультурного спілкування має бути основою для подолання упереджень, пошуку компромісів та забезпечення соціальної справедливості і правосуддя [15].

Восьма ключова компетентність – «культурна обізнаність та самовираження» є розумінням і повагою до того, як ідеї і сенси у різних культурах творчо виражаються і передаються через різні сфери фізкультурно-спортивного напрямку і форми культури. Основні знання, вміння, навички та ставлення, пов'язані з цією компетентністю: 1) знання місцевих, національних,

європейських та світових культур, зокрема мов, спадщини, традицій, культурних продуктів; розуміння різних способів передачі ідей фізкультурно-спортивного напрямку між творцем, учасником та аудиторією; 2) навички передбачають здатність виражати та інтерпретувати з емпатією образні та абстрактні ідеї, переживати емоції у різних сферах фізкультурно-спортивного напрямку і формах культури; 3) відкритість до різноманітності культурного самовираження, повага до нього, а також дотримання етичних норм та відповідальність щодо інтелектуальної та культурної власності; цікавість до світу, відкритість, готовність брати участь у культурному досвіді [15].

Як бачимо, акцент в сучасному суспільстві робиться не просто на компетентностях, а на ключових компетентностях. Ключова компетентність є визначальною, адже вона відповідає умовам реалізації, які не є обмеженими чи занадто специфічними, а певною мірою універсальними. За належної підготовки фахівцеві легше надавати перевагу розвитку ключових компетентностей «широкого спектру», які він буде здатним проявити у різних професійних ситуаціях і умовах.

Оновлений список ключових компетентностей не є вичерпним і остаточним. До ключових (загальних) компетентностей майбутніх фахівців позашкільної освіти, згідно освітньо-професійної програми «Позашкільна освіта» другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, віднесені такі: ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу. ЗК2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації. ЗК6. Здатність виявляти, ставити та розв'язувати проблеми. ЗК7. Здатність до міжособистісної взаємодії. ЗК8. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо. ЗК9. Здатність працювати в міжнародному контексті. ЗК10. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні [16].

Засвоєння ключових компетентностей базується на практичному досвіді, професійній діяльності майбутніх педагогів закладів позашкільної освіти – керівників гуртків фізкультурно-спортивного напрямку, як стверджують представники різних теорій навчання (Дж. Дьюї, Г. Костюк, Ж. Піаже, Дж. Брунер та ін.). Щоб навчитися працювати у закладах позашкільної освіти, треба працювати в них, навчитися спілкуванню – слід спілкуватися, навчитися творчості – слід вирішувати нестандартні, творчі завдання і реальні професійні й життєві проблеми.

Вирішуючи друге завдання дослідження щодо формулювання вимог до особистості педагогів закладів позашкільної освіти – керівників гуртків фізкультурно-спортивного напрямку з метою удосконалення системи їхньої фахової підготовки на основі професійних педагогічних якостей, ми спиралися на наші попередні розвідки з проблеми розвитку професійної компетентності майбутніх педагогів для закладів позашкільної освіти [3–14; 29–34], досліджень з проблем розвитку професійних якостей педагога (В. Стрельников [17–26]).

Так, виходячи із системного підходу, визначені такі критерії і показники фахової підготовки педагога закладу позашкільної освіти – керівника гуртків фізкультурно-спортивного напрямку: а) самостійність, що містить у собі: здатність особистості адекватно оцінювати свої вміння, професійну навченість, професійну мотивацію, задоволення своєю професійною діяльністю; здатність раціонально організувати і планувати цю діяльність, саморегуляцію в освітній діяльності, організаційні й комунікативні здібності; самостійне оволодіння професійними знаннями, вміннями і навичками, розширення і поглиблення професійно значимих якостей і здібностей, постійна готовність до професійного відновлення; б) професійно орієнтоване мислення, вміння використовувати прийняті прийоми вирішення завдань, виробляти тактику і стратегію професійної діяльності, до чого входять: раціонально-логічне мислення (здатність до виявлення закономірностей, правил професійної діяльності; цілісне бачення, системний аналіз і прогнозування технологій освіти); значеннева пам'ять (розвинуті мнемонічні здібності, що виконують не тільки функцію

збереження значимої інформації, а й функції її активного розумового опрацювання, установлення логічних і асоціативних зв'язків); вербальні здібності (професійно-семантичне розуміння, вербальне мислення і здатність до словесних аналогій, ерудиція, здатність до діалогу); в) творче ставлення до професійної діяльності, розвинута здатність до інновацій, збагачення досвіду професії за рахунок особистої творчості, яке передбачає: творчу уяву, інтуїтивне мислення; образну пам'ять; акторське мистецтво (мовна імпровізація, мистецтво перевтілення, здатність до емпатії, впливу на особистість через спілкування); г) ціннісна орієнтація на професійну діяльність, установка на самовдосконалення; мотиваційна спрямованість на суб'єкт-суб'єктну взаємодію; прагнення до творчої самореалізації; д) рівень розвитку професійних якостей і здібностей: готовність до рівноправної особистісної взаємодії з дітьми; громадянська зрілість, високий моральний рівень; рефлексивна саморегуляція: воля, імпровізація в діях, організаційна гнучкість; розвинута здатність до інновацій у педагогічній праці; володіння методами аналітико-синтетичної переробки інформації й алгоритмами інформаційного пошуку; інформаційна грамотність; володіння технологіями підготовки й оформлення результатів навчально-методичної, дослідно-експериментальної, науково-дослідної діяльності; здатність до освоєння програмних продуктів; е) знання можливостей нових інформаційних технологій; уміння адаптувати і застосовувати програмні засоби з урахуванням особливостей технологій освіти (В. Стрельников [21, с. 271–272]).

Експерти, якими були педагоги закладів позашкільної освіти – керівники гуртків фізкультурно-спортивного напрямку, відзначили, що застосування магістрантами знань на практиці допомагає їм набути досвіду, готовності до майбутньої професійної діяльності і життєвих навичок. Готовністю до майбутньої професійної діяльності в галузях освіти експерти вважають: стратегічне мислення; прийняття рішень; здатність планувати; постановку і досягнення мети; відповідальність; взаємодію і співпрацю; роботу в команді; здатність до застосування професійних знань і технологій навчання; здатність до

критичного мислення; зібраність; самодостатність; працездатність; пунктуальність. Життєвими навичками є: соціальні навички; комунікаційні навички; здатність досягати консенсусу; вміння брати на себе відповідальність; самоповага; безконфліктність; витривалість; зміцнення цінностей і етики.

Вирішуючи третє завдання дослідження з визначення перспективних шляхів розвитку ключових компетентностей майбутніх педагогів закладів позашкільної освіти – керівників гуртків фізкультурно-спортивного напрямку, зазначимо, магістрант має не тільки володіти знаннями, уміннями, що набуті в процесі навчання, а й творчо застосовувати їх у професійній діяльності. Сформовані компетентності педагог закладу позашкільної освіти – керівник гуртків фізкультурно-спортивного напрямку має вміти застосовувати у подальшій професійній діяльності. Реалізація цієї діяльності неможлива без розвитку сукупності комунікативних умінь, які є складниками ключових компетентностей. Тому в основу розвитку ключових компетентностей педагога позашкільної освіти мають покладати взаємозв'язок теорії і практики.

Процес розвитку ключових компетентностей має базуватися на засадах системного, проблемного, особистісного, компетентнісного і контекстного підходів: а) системний підхід допомагає створити цілісну взаємопов'язану структуру розвитку ключових компетентностей; б) проблемний підхід забезпечує розвиток ключових компетентностей у процесі вирішення проблемних ситуацій; в) особистісний підхід ставить в основу особистість магістранта, його реалізацію у професійній діяльності, розвиток його ключових компетентностей; г) компетентнісний підхід передбачає розвиток ключових компетентностей, застосовується для реалізації державних освітніх стандартів; д) контекстний підхід дозволяє здійснити підготовку педагога закладу позашкільної освіти – керівника гуртків фізкультурно-спортивного напрямку у контексті його майбутньої професійної діяльності, націлити освітній процес на розвиток ключових компетентностей.

Розвиток ключових компетентностей педагогів закладів позашкільної освіти – керівників гуртків фізкультурно-спортивного напрямку має

безперервний характер і здійснюється в процесі теоретичних занять, педагогічних практик та позааудиторного навчання. У процесі теоретичних занять формується сукупність знань про особливості цих професій, про функціональні обов'язки тощо. Так, під час лекцій розвиток ключових компетентностей здійснюється в ході публічних виступів, вирішення професійних проблемних ситуацій, участі у дискусіях, наукових конференціях тощо. Розвиток ключових компетентностей під час педагогічних практик реалізується через участь магістрантів у професійних тренінгах, майстер-класах: тренінги є формами навчання, у яких поєднуються короткі теоретичні семінари і практичне відпрацювання навичок ключових компетентностей за короткий проміжок часу; майстер-класи є методом узагальнення і поширення професійного досвіду, які варто проводити під час педагогічних практик як індивідуально, так і з групами магістрантів чи з командами.

Розвиток ключових компетентностей у позааудиторному навчанні здійснюється шляхом самостійної участі магістрантів у підготовці наукових конференцій, майстер-класів, виховних і розважальних заходів, конкурсів професійної майстерності, моделюванні педагогічних ситуацій тощо.

Висновки. Виокремлені нами сучасні підходи, форми взаємодії суттєво забезпечують розвиток ключових компетентностей майбутніх педагогів закладів позашкільної освіти – керівників гуртків фізкультурно-спортивного напрямку. Проведене дослідження повністю не вичерпує висвітлення проблеми, тому є необхідність у подальшому пошуку й удосконаленні шляхів розвитку ключових компетентностей майбутніх педагогів закладів позашкільної освіти – керівників гуртків фізкультурно-спортивного напрямку, адже відсутність науково обґрунтованих досліджень означеної проблеми не дає змоги виробити стратегічні перспективні освітньо-професійні програми підготовки кваліфікованих педагогів закладів позашкільної освіти – керівників гуртків фізкультурно-спортивного напрямку.

Література

1. Гладкова В.І., Лебедик Л.В. Знання про фізичне здоров'я в системі фізичного виховання майбутнього викладача закладу вищої освіти. *Збірник наукових статей магістрів. Факультет товарознавства, торгівлі та маркетингу. Факультет харчових технологій, готельно-ресторанного та туристичного бізнесу*. Полтава : ПУЕТ, 2018. Ч. 2. С. 238–243.

2. Класифікатор професій ДК 003:2010 із змінами, затвердженими наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 4 березня 2016 року № 394 (зміни, затверджені наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 4 березня 2016 року № 394, набувають чинності з 1 березня 2016 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#Text>

3. Королюк Л.С., Лебедик Л.В. Педагогічні умови підготовки майбутніх фахівців до міжкультурної комунікації. *Зб. наук. статей магістрів. Факультет товарознавства, торгівлі та маркетингу. Факультет харчових технологій, готельно-ресторанного та туристичного бізнесу*. Полтава : ПУЕТ, 2019. 425 с. С. 360–366. URL : <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/9152>

4. Лебедик Л.В. Акмеологічний підхід у підготовці суб'єктів спортивної діяльності до соціальної роботи. *Актуальні проблеми психолого-педагогічного супроводу та розвитку суб'єктів спортивної діяльності: Матеріали IV Всеукраїнської наукової електронної конференції (м. Київ, 29 жовтня 2021 р.) / Відповід. ред.: Т.М. Булгакова. Київ, 2021. С. 81–83. URI: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/17993>*

5. Лебедик Л.В. Григорій Сковорода – джерело розвитку професійної компетентності педагогів закладів позашкільної освіти. *Розвиток гуманістичних ідей у неперервній освіті: від Григорія Сковороди до сучасного педагога-новатора* : колект. наук. монографія / за заг. та наук. ред. д-ра пед. наук Н.І. Білик; редколегія : В.В. Зелюк, М.О. Кириченко, В.В. Пилипенко, З.В. Рябова та ін. Полтава; Київ : ПАНО ім. М.В. Остроградського, 2023. DOI: <https://doi.org/10.33272/M2023-1>

URL: http://pano.pl.ua/images/FILES/pidrozdily/kafedra_pedmaisternosti/biblioteka/monografiia_skovoroda_2023.pdf

6. Лебедик Л.В. Компетентнісний підхід до визначення вимірників професійної компетентності педагогів закладів позашкільної освіти. *Інноваційні технології розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти* : збірник наукових статей / за заг. ред. Г.Л. Єфремова. Суми, 2023. С. 131–135. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/21346>

7. Лебедик Л.В. Оцінювання культури вищого навчального закладу через якість здоров'язберезувального середовища. *Взаємодія духовного й фізичного виховання в становленні гармонійно розвиненої особистості* : зб. статей за матеріалами IV Міжн. наук.-практ. онлайн-конф. (Слов'янськ, Україна, 23-24 берез. 2017 р.) у 2 томах / гол. ред. В.М. Пристинський. Слов'янськ : ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», 2017. Т. 1. С. 495–500.

8. Лебедик Л.В. Педагогічні аспекти підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту для закладів позашкільної освіти. *Актуальні проблеми психолого-педагогічного супроводу та розвитку суб'єктів спортивної діяльності* : Матеріали V Всеукр. наук. електронної конф. з міжнар. участю (м. Київ, 28 жовт. 2022 р.) / відповід. ред.: Т.М. Булгакова. К., 2022. 129 с. С. 71–73. URI: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/19463>

9. Лебедик Л.В. Показники і рівні фахового розвитку суб'єктів спортивної діяльності. *Актуальні проблеми психолого-педагогічного супроводу та розвитку суб'єктів спортивної діяльності* : Матеріали VI Всеукр. наук. електронної конф. (м. Київ, 26 жовт. 2023 р.) / відповід. ред.: Т.М. Булгакова. Київ, 2023. С. 60–62. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/22466>

10. Лебедик Л.В. Соціально-педагогічні засади формування дискурсивно-проективної компетентності фахівця в галузі фізичної культури і спорту. *Взаємодія духовного й фізичного виховання в становленні гармонійно розвиненої особистості*. Збірник статей за матеріалами VIII Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції (Слов'янськ–Краматорськ, 25-26

березня 2021 р.); за ред. проф. В.М. Пристинського, Т.М. Пристинської. Слов'янськ, 2021. 490 с. С. 45–49. URL: <https://ddpu.edu.ua/index.php/navihatsiia-3/nauka-ta-inovatsii/konferentsii/3288-v>

11. Лебедик Л.В. Формування загальних і професійних компетенцій майбутніх викладачів економіки. *Імідж сучасного педагога*. 2017. № 2 (171). С. 11–14.

12. Лебедик Л.В. Формування ключових компетенцій особистості сучасного магістра економіки під час педагогічної підготовки. *Наукові проблеми господарювання на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях* : зб. матеріалів ХІХ Міжн. наук.-практ. конф., присвяченої 100-річчю Одеського національного економічного університету. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 30–32. URL : <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/13235>

13. Лебедик Л.В. Формування професійної компетентності майбутніх педагогів для закладів позашкільної освіти. *Лише той Учитель, хто живе так, як навчає* : матеріали Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. з міжн. участю, присвяченої Всесвітньому дню філософії (Полтава, 17 листоп. 2022 р.) / уклад. : Л. Литвинюк, М. Чиркова. Полтава : ПАНУ, 2023. 298 с. С. 240–244. URL: <http://pano.pl.ua/nml/elektronni-vydannia-poippo>

14. Лебедик Л.В. Шляхи розвитку професійної компетентності педагогів закладів позашкільної освіти. *Інноваційний потенціал та правове забезпечення соціально-економічного розвитку України: виклик глобального світу* : Матеріали VI Міжн. наук.-практ. конф. / Полт. ін-т економіки і права, ЗВО Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» ; ред. колег. : Н. Мякушко (голова), Р. Шаравара, Р. Басенко та ін.; відп. ред. Р. Басенко. Полтава : ПЕП, 2023. 430 с. С. 80–83. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/22124>

15. Освіта на основі життєвих навичок. URL : <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/page/15/53>

16. Освітньо-професійна програма «Позашкільна освіта» другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні

науки галузі знань 01 Освіта/Педагогіка. URL :
https://drive.google.com/file/d/1J7KfIdoZ8x44RCpzFqSSrCSa9dW_RAe-/view

17. Стрельніков В.Ю. Виховання духовних цінностей учнівської молоді як основи здоров'я особистості. *Взаємодія духовного й фізичного виховання в становленні гармонійно розвиненої особистості*. Збірник статей за матеріалами VI Міжн. наук.-практ. онлайн-конф. (Слов'янськ, Україна, 21–22 берез. 2019 р.) / гол. ред. В.М. Пристинський. Слов'янськ, 2019. С. 76–84. URL : http://ddpu.edu.ua/images/stories/news/2019/04_apr/10/10/2019.pdf

18. Стрельніков В.Ю. Концепція проектування професійно-педагогічної підготовки фахівця в галузі фізичного виховання і спорту. *Взаємодія духовного й фізичного виховання в становленні гармонійно розвиненої особистості*. Збірник статей за матеріалами VIII Міжн. наук.-практ. онлайн-конф. (Слов'янськ–Краматорськ, 25–26 березня 2021 р.); за ред. проф. В.М. Пристинського, Т.М. Пристинської. Слов'янськ, 2021. С. 415–420. URL : <https://ddpu.edu.ua/index.php/navihatsiia-3/nauka-ta-inovatsii/konferentsii/3288-v>

19. Стрельніков В.Ю., Лебедик Л.В. Формування ключових і професійних компетенцій майбутніх фахівців готельно-ресторанного і туристичного бізнесу. *Імідж сучасного педагога*. 2021. № 3 (198). С. 47–52. URL : <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/232379/232956>

20. Стрельніков В.Ю. Модель професійної компетентності викладача вищої школи. *Наукові записки ПОІППО : Моделі ключових та професійних компетентностей педагогічного працівника*. Вип. 2. Полтава : ПОІППО, 2012. С. 25–33.

21. Стрельніков В.Ю. Модель якостей викладача як проектанта технологій освіти дорослих. *Витоки педагогічної майстерності*. Зб. наук. пр. Полтавського державного педагогічного ун-ту імені В.Г. Короленка. Серія : Педагогічні науки. Полтава : АСМІ, 2012. Вип. 10. С. 270–275. URL : <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/524>

22. Стрельніков В.Ю. Розвиток духовності студентської молоді засобами фізичної культури і спорту. *Взаємодія духовного й фізичного виховання в*

становленні гармонійно розвиненої особистості. Збірник статей за матеріалами VII Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. (Слов'янськ-Краматорськ, Україна, 18–19 берез. 2020 р.); гол. ред. В.М. Пристинський. Слов'янськ, 2020. 375 с. С. 94–101. URL : <http://www.slavdpu.dn.ua/index.php/nauk/conf>

23. Стрельніков В.Ю. Роль емоційного інтелекту у забезпеченні здоров'я людини. *Постметодика*. 2010. № 6. С. 15–21.

24. Стрельніков В.Ю. Сучасні технології навчання і психічне здоров'я учасників навчального процесу. *Формування здорового способу життя студентської молоді: реалії та перспективи*. Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 24–25 груд. 2002 р.). Полтава : ПДПУ, 2003. 224 с. С. 20–24.

25. Стрельніков В.Ю. Формування здоров'язбережувального навчального середовища університету шляхом регулювання емоційних станів його суб'єктів. *Взаємодія духовного й фізичного виховання в становленні гармонійно розвиненої особистості* : збірник статей за матеріалами IV Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. (Слов'янськ, Україна, 23–24 берез. 2017 р.) у 2 т. / гол. ред. В.М. Пристинський. Слов'янськ : ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», 2017. Т. 1. С. 520–527.

26. Стрельніков В.Ю. Функції емоцій у здоров'язберігаючому навчальному середовищі. *Наукові записки ПОІППО*. Вип. 3. Полтава : ПОІППО, 2012. С. 30–34.

27. Формування у вихованців позашкільних навчальних закладів базових компетентностей : монографія / В.В. Вербицький, Л.М. Бондар, А.Е. Бойко, А.В. Корнієнко, Т.М. Крекотіна, О.В. Литовченко, О.П. Липецький, О.І. Любич, В.Л. Маринич, В.В. Мачуський, Н.В. Перепелиця, О.В. Просіна, Г.П. Пустовіт, Н.Ю. Сидоренко, Л.В. Тихенко; за ред. В.В. Мачуського. Харків : «Друкарня Мадрид», 2015. 330 с.

28. ANNEX to the Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning [Electronic resource]. Available at: <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/annex-recommendation-key-competences-lifelong-learning.pdf>

29. Lebedyk L.V. Possibilities of application of the a person-centered approach in the training of teachers of out-of-school education institutions. *Scientific World Journal Issue*. No 19. Part 4. May 2023. P. 42–51. URL: <https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/issue/view/swj19-04/swj19-04>

30. Lesya Lebedyk, Sergij Chernobaj, Yrij Gurba. Socio-pedagogical principles of formation of discursive-projective competence of a specialist in the field of physical culture and sports. *Physical culture and sport in harmoniously developed personality formation*. Volodymyr Prystynskyi, Tadeusz Pokusa (editors). Monograph. Publishing House WSZiA, Opole. 2021. 384. C. 60–63. URL : <https://www.wszia.opole.pl/strona-glowna/jestem-studentem/biblioteka/ebooki-dla-studentow>

31. Lesya Lebedyk, Viktor Strelnikov. Educational space of continuous education of teachers: a facilitating approach. *Educational space: post-non-classical perspectives* / Eds. Dimitrina Kamenova, Svitlana Arkhypova. Varna: Varna university of management, 2023. P. 128–157. DOI: <https://doi.org/10.54055/mbmj2917>

32. Nataliya Chendey, Lesya Lebedyk, Ihor Androshchuk, Krystina Chorna, Viktor Strelnikov. Theoretical foundations of designing the pedagogical process as a special type of group activity. *Métodos e técnicas de pesquisas científicas*. Conhecimento & Diversidade, Niterói, 2023. v. 15, n. 38 Jul./Set. P. 496–507. URL : https://revistas.unilasalle.edu.br/index.php/conhecimento_diversidade/article/view/11097

33. Samodryn A., Patlaichuk O., Morgun V., Mokliak O., Aronova R. & Lebedyk L. Methodological Foundations of Noosphere Education: Comprehension of Aggravated Relevance. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. 2023. 15 (2), P. 342–357. URL : <https://doi.org/10.18662/rrem/15.2/737>

34. V.Yu. Strelnikov, L.V. Lebedyk, T.V. Hura, S.I. Sysoieva, S.V. Stankevych, E.V. Shapovalova, O.Ye. Avilova. Leadership and social work in the environmental management system. *Ukrainian Journal of Ecology*. 2021. № 11(2). 349–351. URL : <https://www.ujecology.com/articles/leadership-and-social-work-in-the-environmental-management-system.pdf>

1.4. *Леся Лебедик* – доктор педагогічних наук, доцент; доцент кафедри мистецтвознавства та позашкільної освіти; Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка. *Lesya Lebedyk* – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor; Associate Professor of the Department of Art Studies and Extracurricular Education; Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University (lebedyk_lesya@ukr.net).

Сергій Новописьменний – кандидат педагогічних наук, доцент; декан факультету природничих наук та менеджменту; Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка. *Serhii Novopysmennyi* – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor; Dean of the Faculty of Natural Sciences and Management; Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University (novui_serik@ukr.net).